

ЦРНОГОРАЦ

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 28.

На Цетињу у Суботу 15. Јулија (27. Српња) 1872.

ГОДИНА II.

* ЦРНОГОРАЦ, налази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по г. 3; четврт г. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50. и; четврт ф. 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8; по г. ф. 4; четврт г. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 новчића. Доноси, предалата и све шарџине шаљу се уредишћу на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

ПА ШТО СМЈЕРАЈУ МАЂАРИ.

(Од једног Србина у Угарској.)
(Свршетак.)

Мађари дакле смјерају у овојој унутрашњој политици на помађаривање помађарских народа, који у Угарској живе, и то би ради извести за што краће вријеме, јер се јако журе.

Но нијесу знаци те њихове намјере само у унутрашњој политици. Они се опајају врло јасно и у спољној политици аустро-угарске државе, од кад је за министра спољних послова, дошао на мјесто Њемца Бајста — Мађар Андрашија. Изгледа, као да је објест величања, тежње за „величином“ сасвијем овладала цијелим мађарским народом, и сваки Мађаром посебце. Андрашија се ције честито ни загрејао на столцу Бајстову, а већ провирује из његовог министаровања на томе мјесту, да су се плапови спољне политике ове државе управили на — исто к. Андрашија, као Мађар, рукује спољном политиком са свијем у мађарском духу; он је преглао за тијем, да мађарски народ помогне увећати с тијем, што би желио мађарску државу увећати.

Ми ово не рекосмо не промишљено, и сад ћемо доказати, да је са свим основано, што велико: да Андрашија гоји планове таке, да рашири Угарску на истоку.

И он дјели мисао оних Мађара, који мисле, да се мађарско племе може одржати у Јевропи тијем начином само, ако се поткријепи живљем осталијех народа, који около живе; и он је у том погледу за политику помађаривања. Да, он је баш ту политику и увео, док бијаше министар предсједник у угарској влади.

Али поред цијелог унињања мађарске политике, да се помађаре остале народности, они увиђају да то не може да иде. Но они не виде томе појаву природне узроке, на име те: да су сви народи данас већ на толико високом ступњу свијести, да се ведају никојим начином претпати у туђу народност, него да хоће у својој народности да се развијају. Мађарски политичари, не разумјевајући дух времена данашњег, не разумју ни снагу отпора духа народњег у тијех народа, него мисле, да узроци, који њиховој тежњи сметају, леже на пољу, ван до-машаја њихове моћи. Што се Срби и Румуни у Угарској опиру политици помађаривања, они мисле да је с тога, што имају наслона у српској и румунској кнежевини. По њиховом мњењу дакле, ваља те узроке отклонити. А ту паступа задаћа — Андрашијева.

Мађарско новинарство може нам у многоме објаснити намјере Андрашијеве. Ко прати струју тог новинарства, могао је опазити, да је у њему стална рубрика од скоро двије године дана: нападај на кнежевину Румунију; и од нешто више од пола године: нападај на кнежевину Србију. Румунију нападају непрестано због тако званог „јеврејског питања.“ У тој земљи, као што се зна населило се врло много јевреја (чивута), који се користеше простотом народа, те га свакојакијем преварама, и најгаднијом отмицом готово упропастише. За припо-вјест је, како ти људи, или боље нељуди, и мисљедњу нару од једног народа извасмаше. Јидови ћераху своју отмицу тако безобразно

и тако далеко, да се много пута десило, да народ огорчен скочи, те се на свој начин задовољи на онима, који му крв цдију. Тако је долазило до крвавијех глава, а пештанско новинарство, мјесто да свјетује своју браћу по духу, Јидове, да поштеније раде, ударише у делск: како је Румунија парварска земља, у коју треба носити просвјету, а ту просвјету наравно, само они могу носити; дакле Румунију треба скрцати под мађарски калмак!

На Србију је крв и пож такође. Тамо до душе нема таквијех ствари као у Румунији, ал пештански мудраци пагоше длаку и у том јакету, те удри вичи: како Србија вријећа међународне одношаје, јер помаже српску и хрватску опозицију у Угарској и троједној краљевини, ма да врло добро знају да то није истина. Тек и Србију за то треба под мађарски колмак, да тога не чини, што никад није чинила. А камо лијена срећа, да се Србија о тај прекор отгријестила, данас би другчије стојао и наш народ у Угарској и Србија би. . . !

На те двије сусједне државе отворили су Мађари у велико новинарски рат. Као што се види, узроци, који они томе као побуде износе, ништави су, и за то није чудо, што се траже и налазе други узроци, то су они што ми споменусмо.

Мађари хоће да увећају свој народ помађаривањем други околни народа. Кад усирвос а код румунског народа то не иде, а они мисле да је то због тога, што се та два народа наслањају на своју браћу у самосталним кнежевинама, српској и румунској. Ваља дакле тај основ оборити, пак ће онда намјера поћи за рукод. У тој тежњи иду уједно и за увеличањем државе, и у овом погледу, уздају се у помоћ Бисмаркову, који је наурио цио њемачки народ уједишити, што само на штету садање Аустрије може бити. Ради својијех планова, помоћи ће Мађарима, да нађу пакпаде породици хабсбурговаца, која сад овде влада у земљама на дољњем Дунаву. Тако мисле Мађари, који су се уживили у ону изреку Бисмаркову: да је средиште Аустро-Угарске у Будиму а не у Бечу.

Ми ћемо завршити овај преглед мађарскијех намјера с примјетбом овом: Бисмарк је рекао да је у Будиму средиште аустро-угарске монархије, то је истина. Али он није казао, да Будим мора бити средиште оволиком обиму ове државе, колики је сад, нит је кадар то ујамчити, све и кад би рекао. Мађари се дакле могу врло лако преварити у својјем надама. Осим тога, ваља знати, да са земљама на истоку не може располагати нико други до онај, чија је својина. А Мађари су код тих народа записани на црној табли и из старији времена, а и у новије баш тијем својјем плановима. Ако би пак дотле дошло, да Бисмарк заиста озбиљно потпомогне властољубиве планове Мађара, што ми не вјерујемо да ће чинити, онда ваља знати, да и ти народи на истоку, прво нијесу по себи толико слаби да ће пред мађарскијем вјетром главу заклонити, а друго, ако би јача одујина била, да и они нијесу оно, што се каже: тиква без корјена!

Нама претстоје тешки дани, то је истина; али ми ваља да се уздамо у своју снагу и у

правду Бога великога, који ће дати, да се објест скрши, пред спагом духа времена данашњег, које захтјева једнако право на живот, за све појединце људе и за читаве народе. Мађарима се може увикнути само то: погуби твоја од тебе израјљу!

НАШЕ ПРОСВЈЕТНО ПАПРЕДОВАЊЕ.

Европска образованост достигла је свој вршак. Народ се у њој на научно пољу надмећу. Њемци неуступају ником, они неуморно на том раде, како би временом цио свијет својом бистрином надмудрили. Народ њемачки на литералном пољу у данашњем времену готово прво мјесто заузима. Његово се напредовање све више и више шири и узвишује. — Док се други народи за један посао спремаше, дотле се они нарадише и осигураше. —

И велика Русија као највећа грана славенска удрла се из све снаге своје, да науку и изображење у земљи својој учврсти утемељи. Знање и наука продрла је кроз и кроз и руску царевину. Сви народи јевропски у онште као неуморни радни раде на том да душевне снаге своје ојачају, утемеље.

Што се мањих славенскијех народа у Јевропи тиче, ту сад Ческа образованост прво мјесто заузима. — Она је толико времена против њемачког уплива војевала. Њемачки је језик у ческој школи темељом корен ухватио био, и то тако, да се бојати било, да се та грана славенска непрелије у њемштину. Вође Ческе видећи претећу опасност ческом народу, одупреше се тој навали, коју и одбише, и сад у ческој земљи већином је њемштину у школама уништена, и дјеца се на свом матерњем језику уче.

Хрватска је такође на научно пољу велики подет учинила, школе јим се већином у добром стању налазе, у њима влада дух славјански, и туђи уплив они живо одбијају.

Далмација, она на просветном пољу једнако стење. Аустрија је на њу заборавила. Талијанштину је у њој обузела мах, а нема пријатеља у средини својој, да је од тог заклетог непријатеља опросте. Основне школе у Далмацији стоје данас на виском ступњу, у њима се још једнако оно старо шлендријанство упражњава; код њих је већином још писмо „аз“ у претресу.

Бока которска, та српска земља, која је одавна заслужила да се влада аустријска и о њој побрине, да и у њеној средини по коју школу подигне. У овој крајини нема више од четири основне школе, и то без икаквог надзора и руковођења. Тешко је заиста и помислити да браћа Бокељи у просветном погледу најлошије стоје. Вријеме је крајње, да се и код њих и на научно пољу радити започне.

Босна и Херцеговина једва се крећу. — Надзор турски ведаје им слободно развијати се.

У Сријему, Бачкој и Банату ради се озбиљно. Кад се у поглед узме стање његово до год. 1853 и 4, кад се у школи српској ни српске књижевне није видити могло, онда се одвста рећи може, да су школе у српској војводини за неколике године много урадиле, недогледно велики корак учиниле. — Школе њихове почеше се тек од год. 1858. као што ваља развијати. Поврегач тога бије је г. Борђе Натошевић, који је школе из мртвог дремска подигао, и дотле довео, да се данас са првим школа образованих народа равнати могу. Данас се у Војводини и међу простим народом опажа њека зрелост и разборитост, и надати се можемо да ће браћа наша у Сријему, Бачкој и Банату ако духом немалакшу што пре вршак своје славе достићи.

У Србији се такође неуморно ради. И тамо

је г. Патошевић својим трудом покренуо вољу, и показао пољану, на којој се радити има, да би земља до своје дијели доћи могла. — Тај озбиљни рад примио је у руке своје г. Милићевић, који као неуморни радник, као онај, коме народна будућност на срцу лежи — ради, да школе унапреди, да просвету у српском народу утемељи и учврсти.

Сад да пређемо и пашу малу Црну Гору, да видимо колико је она од ланске године напреднија.

Ми смо до данас свагда то пред очима имали да српској браћи и пријатељима нашег умног напретка бар сваке године по једном о раду нашем, о напредовању нашем, о напредовању наших школа наше будуће узданице, рачуна дамо, како би и они увјерени били да Црна Гора напредује, него да се пашти и дапољно на том ради да себе унапреди, учврсти, како би што пре и пој у просвјетном погледу засијала зора боље будућности, бољег живота.

Прошле године писано је више пута и у разнијем листовима, и о ономе шта се и колико се у овима за двије године урадило. Сад је већ и трећа година нашег рада довршена, сво нас дакле и ове године са рачуном о раду нашем, о учинском напретку.

Као што смо недавно писали о нужди надзорника, који ће једино бригу о школама водити, данас нам је и та пужда престала. Школе наше добише свога надзорника и то досадашњег професора цетињске Богословије г. Шпиру Ковачевића. Он се дакле тог трудног звања латио, латио велим оног рада, од којег боља будућност црногорске школе зависи. Осим тога добисмо девет новијех учитеља. Богослови који су ове године свој течај окончали, постављени су на звања учитељска, и то на она мјеста, гдје су учитељи слабији били. Од данас дакле почиње нова епоха у црногорској школи, но о будућности њеној још се ништа говорити не може.

Да пређемо дакле на овогодишњи рад наших школа, и да покажемо колико се и шта се у школској години 1871|2 урадило.

Обиласке школе и ове је године довршене. Испити су свугде по школама одржани.

Ми смо и ланске године са радошћу о успјеху наших школа говорили, но сад још и то додати морамо, да су наше школе ове године много напредније; почем се тек сад о правом раду достаточном извјештаја дати може. Учители су у раду свом много вјештији постали, а уз то и више радили, те с тога са поновом рећи можемо, да данас у Црној Гори има и таквијех школа које се са најбољим школама у Аустрији равнати могу. Из овог се закључити даје, да су школе наше добро напредовале, кад се у обзор узме да од 2000 ученика који редовно ове године школу походише, ни 200 доших нема. Ово је прави свједок, да наши учители, труда жалити нијесу. Немогу пропустити а да овом приликом неколико наших отличенијих школа напоменем; као: школу Шверске Хелије, Морачку, Сотопићку, Цеклинску, Острожку, Орија Лучку и Врелску, које су при јавном испиту показале да су имали учитеље, који достојно то име на себи носе. — И остале су школе врло добар успјех показале, изузимајући њих четири, у којима су учители по пужди намјештени били.

Толико се за сад рећи може да Црна Гора за ове три године није дремала него је радила, и није узалуд своје паре на учитеље и школе трошила, но је под највећи добит дала, од које ће будућност њена берићетног плода уживати.

На Цетињу 10. Јула 1872.

Газро Пешчић.

ИЗ НАШИЈЕХ И СТРАНИЈЕХ НОВИНА.

Новосадски „Народ“ саопштава овај допис из Сарајева с молбом, да га и други листови прештамају:

„Из ниже стављеног позива увидиће поштовани читаоци да се смирена православни Срби сарајевски радују што су сретно довршили своју нову цркву која ће се у име Божије на светог Илију освјетити. — Како што се види из позива наша браћа Сарајлије желили би много браће српске видети да им буду учасници у овој њиховој првој духовној радости! — Браћо срп-

ска, протекла је грдна година од кад се све руши а ништа не подиже што је српско и хришћанско у овој рођеној али крвавој земљи српској. —

Наша су браћа Сарајлије с грдним трудом и пожртвовањем подигли своју величанствену цркву са чет кубета и једним торњем у сред Сарајева на најљепшем положају. — И од кад је престао куцати чекић на кнежевој задужбини Раваници, мислим да се није у Српству осим црквене цркве опаква зграда подигла! — Према да је Бог дао мало више свијести могао се је и на спасоносније цијели ополуки грдни повац употребити. — Но кад вије ипаче то барем нека зпаду и пријатељи и непријатељи да Србни све више љуби и поштује ону жину вјеру, која му је у највише муке и мучења највиша утјеха била и која му живот и име кроз четири столетне крваве борбе до данашњег дана поносно сачувала. — Црква је као што рекох дивна и украшена како с поља тако и изнутра. Но која је корист, кад је с једне стране опасује један турски вакуи (дјамијско добро) па је због тога њена порта врло саката. — Као што чујем општина је молила овдашњег везира да се умилостиви да то влада или поклони или у замјену даде. Везир је обећао да ће гледати; али даво. Ако се тај вакуи ма на која начин не даде, народ ће мање тузити него за звоним. — Но пошто је већ вријеме и наше право учинило, да се и хришћански крст сјаји између стотине оштри муњара! Пошто народ није кадар да своју браћу и пријатеље на какву другу свечаност и изложбу позове — и пошто сиромаш једва чека кад ће слободније у нови храм продужити своју стару молитву; то би добро било да се сваки Србин и српски пријатељ којему је могуће потруди доћи, да са својим присуством увелича и удвоји нашу духовну радост и да види како смирепа раја љуби основ цркве своје, како се моли истинном Богу отаца својих.

Ако би се који брат наш упутно из преко Саве то нека се извезе у аустријском Броду, а оданде ће га лако упутити ондашња браћа паша. — Што се тиче самог пута, није толико скупо а са свим је сигурно с пасошем аустријским.

„Ево позива на освештање нове православне српске цркве у Сарајеву.

Поштована господо и браћо!

Радујемо се што вам можемо јавити за нашу нову цркву, храм рождества пресвете Богоорлице — којој је темељ 1863 год. положен, — да смо је сретно довршили, и да ћемо је у име Божије, и с благословом новодошавшег сарајевско-босанског митрополита, високопреосвештеног господина Паисије освештати на дан св. пророка Илије, т. ј. 20. Јулија о. г.

То вам јављајући братски се препоручујемо, ко би год имао вољу на освештању наше цркве присуствовати и бити учасник наше духовне радости, нека изводи до означеног дана доћи.

С тим примите израз наше љубави и искреног поштовања.

У Сарајеву, 14. Јунија 1872. Пр. О. С.

Стране новине пишу још једнако о састанку цара у Берлину. „Мем. динл.“ јевља, да ће се овим састанком одобрити пријатељски одношај међу Аустријом и Њемачком, а Прусија да ће зајамчити Аустрији мјеродаван положај на истоку. Италија да се с тим слаже, а Енглеска да и онако ради скоро све, што хоће Њемачка.

„Осерв. Ромапо“ љути се немало па тј састанак њемачкога и аустријскога цара. „Који човек здрава ума и разума,“ пише речени дис, „неувиђа, колико је сјемења издајства и преваре посијала честохлапа и охота Прусија, а која ће бити од тога жетва Аустрији, приближавајућој се с поуздањем злomu свому сусједу? Њемачка држава читовала је отворено своју намјеру, да ће анектирати њемачке провинције аустријске државе, а министрима цара Франца Јосифа добро је познато, како прусија настоји, да запријечи сваки савез Аустрије с Француском, само да узмогне лакше постићи своју сврху. Они, којима је у рукама судбина Аустрије, могли би ипак помислити, да је Прусија сигурно једну чест аустријскога плућена обећања Руској, само да уложи понешто њезино неповјерљиве напрзм поступку њемачкога царства.“

Д С П И С И.

П. Л. КАРЛОВАЦ, 23. Јунија. — У нас је о вама честа крша а са градом, већ су многи крајеви од леда потучени. Овај час док ово пишем, страхан облак наднио се, да га гледа наш пјерник, Лазар би рекао: „Наднио се облак густ, васељену хоће да опусте“. А ми већмо: то су прилике ад Србином тужним, јер тако густ облак и „мови из Пеште удараше, те распршише манастирске „комисије“ и разбихе српски сабор, који је и показао лане толико магнета, да је лако би погодити ове посљеднице. — Тако је кад људи њеки воле патријара — пошто — по то . . . него чврст темељ и јаке установе, ће би сабор био господар а не цркви анђелићи . . . — Казиваху нам паши људи на што ће то све изићи, јер су калуђери ишли на то да сабор народни корумпирају и растроје. — Овамо се од лане узгумарао њеки Аркадије са поштом у Пашки . . . а из „светиње“ анђелске, и — дугмета Лазарева . . . Тако се ухватише у коштац са Пелагијем и она црна браћа његова, који сад замећу трагове своје, који су прве тонове своје палили на сабор наш! . . . Тако фарисејски паде познати „сенарат вотум“, начинаше се наше владике тобож либерални пред народом пападају бајати на Анђелића; али ипак Киру заслоњају у Ковиљу! . . .

Ето тако чатамо ми са облака црнога уду судбу несретнога народа овамо док ова свјетлица сијева, као и избори по Бачкој, же свјетлица Милетић и дружина, а калуђери и Мађари засјели па се тек смију нашим јадима!

Него има ближа прилика са које се разабире сва туга наша: тако јуче стиже нам глас да калуђери примају под свој стари раскош опет народна добра, а у истом часу стиже глас, да је издапуо калуђер у Гомирју, који је био надзорник манастира тога. Ето, то је једини калуђер, који није могао преживити ту жалост свога бједнога народа! — Сад ће наше Гомирје на ново пасти ипак калуђеру ономе, који је приопуо био да дотуче ту сиротињу пашу. Тај калуђер у Пашком сједи, а из Гомирја вуче сијево и све потребе за себе и . . . тај калуђер зна за сиротињу те куће; али он немарн, него је покупио новце, који су за невољу служили да се бар оставити може та куќавна просјачија. Тај калуђер ујагни тако исто код једне привлике трошка од манастира, те удри по Њемачкој да вида своје „потрешено срце“ . . . и т. д.

Ми идемо да видимо хоће ли народ мирном душом гледати и даље те покоре калуђерске, или ће стати на пут томе и свакоме пуштајућу. Рекосмо овђе тако истом од ова, а ако забрета, хоћемо да то објаснимо брзо. Наши карловачки Срби могу павести народ у томе очајаноме часу ако само хоће.

Савакојако ово је — сад настало ужасно вријеме по обстанак наше цркве и народности овамо. Ми слушамо грозну интригу и самовољу из Пашкога. Само нешто да кажемо од тога: познати г. Науковнћ тужи пола сењскога, да не носи „појаса“. Но бајати . . . А поп тај за то је крив, што неће у мађароне! — Тај Науковнћ најбољно би да владика отворено удари на аутономију пашу, те да октројком дијели парохије. Али г. владика воли да се свијет недосјети, да народ бира себи понове, те саборне изборе одлаже чак — на „своје вријеме“!! И тако збиља мора добити парохију кога је владика намјестио за „администратора“. Ерго: Аутономија је илузорна у нас и, само на папиру, ма да је наш сабор и цар тај „папир“ написао и потписа!!

Ето! тако стојимо ми овамо у цркви у наше владике, који нијесу фанариоти. Иду нам избори за нови сабор наш. Од Бога ту потреба чекати ништа, јер ће калуђери и сви мађарони знати свој посао изградити како они желе. Ема на длаку, као и ови у Загребу, који се играју сабора.

Из БОГЕ БОГОРСКЕ, у очи Петрова-дана. — „Црногорац“ као јупачки борац, који хоће да му народ што скорије успресе, удари и на „црну браћу“ небојећ се ни калуђерских клевета, од којих се до данас плашисмо као деца од „бабе корпме“, кад оне што мрево да окусе. Пошто се у име Божије почело једном писати о православним манастирима бовељским, добро ће бити да непрекидамо, већ да сви својски радимо нех нам оне свете задужбине послуже народној просвјети у којој смо са свим изостали. Пун задовољства слушама, ће се наши људи разговарају како је грехота и срамота да с крштовим рукама гледамо упронашњивање својих добара, која су од наших прадедова намјештена Божијој и царској

обшто; а постала су средство, којим се ако не глупост и сувјерство шири а оно ништа непри- вређује. У овоме до душе гријеше, између свију Бокела највише Паптровићи. Они су превећ опијени за калуђерима, особито старији људи, јер маља врста (која је звали Боже по бијелом свијету паптркапа) почела је прозирати, да јој треба добри школа и учени свећеника, чега да ће Бог да види у својим манастирима. У Паптро- виће су дакле четири манастира, Кад се урачу- нају сви њихови проходи манастирски и парохи- јални, они имају више него сви други Паптро- вићи, којих ће бити око 3000 душа. У њима живе сада шест калуђера, који се гледају међу собом као пси и мачке. Сваки дан тужбе, по- вања, грађанске парнице и духовне комисије међу њима видимо. Ето лијеног изгледа простом луку! Не би ли праведно било да ови манастири издржавају барем по једну учиону? Хоће да како! Чинили су затворити и ону што је утеме- љио заслужни покојник Димитрије Перазлић са својим поцем што је из Русије донио. Тако у цијелој општини паптровској имају сада саме двије учионе у Кастеластви и Градишту, по за- слуги свештеника Грегорића и Давидовића, који учитељствују из љубави према својим родним мјестима, примајући од владе годишње награде по 250 ф. а осталих 17 села паптровских мјесто учитеља виђају често у својој средини о- жењеног монаха пророка и чудотворца грабљског Костовића, који долази да мачи и вара глупи народ, те односи уље, шеницу, новац; женама: игле, повтапете, кордуне и т. д., обећавајућ пе- родкињама поро да, болеснима вјецелење, и друга чудеса. Све је ово заслуга г. архимандрита прасквичког, јер Костовић на његове плећи амо долази. Овај је архимандрит најбоље описан у „Застави“ бр. 70. Мислим да би „Црногорац“ угодније жељи своји предбројника у Боки, ако би пренечатао поменути допис из Боке которске, јер „Заставу“ мање примају, а пуку би криво било да пезна за онаква дјела архимандритова. Докле се налазио у Паптровиће данашњи врли архимандрит цетињски Висарион Љубиша, он је вада држао школу. Њега благосиљају данас многи младићи, који по Цариграду и Америци свој лијепи крув добијају користујући се науком што су од њега имали, но онакових калуђера као Висарион барем код нас већ нема, а и да их је, неби имали мјеста колико ни он, за што Дионисије задарски, јарамазе љуби.

Рад би да се браћа Бокели одзову гласу дописника „Заставе“, те да своје манастире што скорије уреде по примјеру црногорских, јер то је баш једини лијек.

У КОТОРУ, 9. Јулија. — Јучер у 7 сати послјаве подне стиглоше сретно у Котор кћери Његове Свјетлости кнеза Николе I. Кнежевне Зорка и Милица, у пратњи госпође Горде С. Пламенца, Божицара Петровића председника црногорског сената, и гојитељице господичне Луизије Најком. Ову сјајну виту дочека мјестни црногорски агент г. Петар Рамадановић, и до- прати је до свог стана, а из овога исте вечери на параброд. Јутрос крепунше пут Дубровника, ће намјеравају неколико дана остати на тамошња купалишта. Весели смо овакове госте у нашој средини гледати, а веселији би смо још били када би нас овако чешиће посјетивали славни чланови пресвјетлог црногорског двора.

Ако случајно ових дана из наше општине која наредба изађе, која не значи мило на уши њеких, преписати ће се без двојбе овом дола- ску, као што је њеки дописник у броју 56. та- лијанског гласила: „Далмата“ казао гледе њеке признанице, будућ талијански написана, те је наша општина није хтјела признати, да јој црногорска влада ове наредбе налаже, што више у обрачу свог извјешћа каже да изображени дијел овог грађанства само талијански језик говори. Тко ове из јада и зависти процицателне ријечи про- чита мора закључити: Дакле ми који говоримо српски дивљаци смо. Да, ови наши културтре- гери, ови талијански потурчепаци, ови пуно- моћници in spe незнајући другог језика ван талијанскога и то: Mi go visto, go comprati xe sta и т. д. за изображене се особе сматрају. Красне ту изображености! Барем сада кад чује- мо кога овако талијански говорити, казати мо- жемо: И сви спада назадачком lapsus renno, изображеном дијелу нашег пуцанства.

Тај изображени дописник „Далмате“ заборавно је вада одлуку општинског вијећа. Ако је из неизбјегливе потребе приморано било од- лучити примати списе и у друге језике од ц. к. уреда, није за то од приватиста поглавито пак ако ови спадају општини којој је уредовни језик

српски, и пошто им је већ та одлука позната. Питајте Њемце и Мађаре, они ће вам ово исто потврдити.

Наш милостиви цар дава нам што је нај- користивије за наше благостање, а наши котор- ски културтрегери неће да знаду, јер сироте не знаду наш језик, па видите докле их је та њи- хова изображеност довела да не почитују право и живот једнога народа. Да ли се ово може на- звати изображеност? Ви ћерајте у тој вашој из- ображености, а ми ћемо у овој пашој суровости, па да видимо кога ће сунце огријати, тко ће од нас побједити.

Много сам се запуштио одговарати једном „Далмати“ и његовом скутопошном дописнику, али: више ми је враг одијо, међутим ми ми жељимо добар тек!

Из БОСНЕ, 5 Јула. — Биће вам до данас и с друге стране познато, да аустро-мађарски генерални консул и дипломатски агент у Био- граду, Мађар Калај у Сарајево и Мостар пу- тује т. ј. да је већ одпутова. Он је прије свога поласка у Госну и Ерцеговину и по Србији пу- товао. Било како му драго то се ипак тому путу њека политичка важност намјенити мора, јер г. Калај никако из сопственог нагона, и увеселења ради тај трудни и несвесни пут не прави. Сумњиво је било, кад је Тодоровић из Биограда за генералног консула мјесто Зоре- тића у Сарајево послат. Тодоровић свршивши школу код Калаја у Београду, упути се у Са- рајево, ће за мађарорсаг ради. Нека говори ко шта хоће, а ја вас увјерити могу: да Ма- љари никако не дремају, већ себи пут у Госну и Ерцеговину крче. Кад им нико на путу не стоји, и кад се с наше стране ништа не ради, то мађарима нико у гријех уписати не може што своје користи заступају, а ни чудо бити неће ако они у своје вријеме неком рачун побр- кају.

У Биограду било је људи, а има их и данас који су од српске владе подупирати и то у поштевој намјери, да ови о добру Босне и Ерцеговине раде, а ти исти људи с Калајем у један рог дувају, и споменице му пишу: како мађарска своје симпатије у Босни унапредити може и т. д. Чудно је то кад човек види и зна: да у несрећној Босни чак Талијани више раде, и своје неке користи унапређују, него што то ми Срби радимо. Ми се тјешимо са звуком гусала, и с пјеском „Теће вода куд је текла“ а ствари нам све на горе иду. Кад ра- де Мађари, за што неби радили и ми? Доста се већ натезало с нашом кратковидом полити- тиком, с нашом неодважношћу и оклијевањем! Вријеме је да будемо људи од рада. Дај боже, да нам живи рад наших непријатеља отвори очи, да успавано српство пробуди из дремежа и све одушевљено на посао прикупи, те ће се рећи: до сад како тако, а сад је овако, пак напријед!

Из БОСНЕ 23. Јула. — Аустро-мађарски вице консул далеко чувени Пољак витез Дем- бински нашао се побуђен на све што је проти њему у „Застави“ „Народу“ „Црногорцу“ „На- родном листу“ и у другим новинама писано, своме новоме шефу генералном консулу у Са- рајево г. Теодоровићу подијети, и своје при- мјетбе учинити, доказивајућ да то све истина није и да је то све од стране његових неприја- теља проти њега писано и измишљено. Ко по- знаје г. Тодоровића не пазећи на то, што је он Србин, тај ће лако погодити да ће он Дембин- ског, човека од своје исте багре у заштиту узети, и мјесто да га укори он га је за цело повладио да и у будуће све оно ради што на штету српског народа припада. Ја овога пута немам повода г. Дембинском које шта о њего- вом нечовјечком поступку на видик износити, а то ћу доиста скорије учинити, и доказати, да је не само прама Срба нечовјечно поступа, већ да је у свему границе закона прекорачио, и даби његова власт требала га под суд ставити, а тур- ска из земље прогнати. Ја сам увјерен да ништа не помаже по новинама које шта о нечовјечно- сти и неваљалштину Дембинског писати, јер он то и хоће да се проти њега пише, јер то њега код његове владе препоручује. Воље би било да га хвалити почнемо, као да он користи срп- ског народа заступа, и опда би се надати мо- гли да ће га из Лијевна одазвати, а на овај начин још ћемо дуго то очекивати, а ништа до- чекати нећемо. Аустро-Угарска влада када би у колико нећати могла, какву јој штету зане- шеност (фанатизам) Дембинског наноси, то би га за цијело из Босне удаљила. Првих година

бије је аустројски утицај особито у лијевљан- ском округу најирегежнији, и народ је на Ау- стрију као на пријатеље гледа, и у истипу је очекива, да ће Аустрија пре или после хриш- ћански народ ослободити, и доиста би народ радосно уз Аустрију пристао. Аустро-мађарски заступници, као што је витез Дембински доглед су дојерали да народ на Аустро-мађарску исто као и на Турску гледа. Сувишно, то је по па- шу општу ствар од користи, јер народ увиђа да му с наједне стране среће нема, већ да му се са свију страна само роески ланци спремају.

Обистиниће се ствар, да ће се ерцеговач- ки вилајет од босанског са свијем оцјепити, и скорије ће се нови валја за Мостар наимено- вати. Говоре да се ради на томе, да се у свој Ерцеговини са свим војничка управа уведе, и то на исти начин, као што је то у војеној кра- јини у Хрватској било. Шта Турци с тим на- мјеравају, ја вам казати не знам, тољко рећи могу, да ће с тим подухећем корав блже својој пропасти доузити.

Из ЗВОРНИКА, 22. Јула — Писао сам вам, како пас је Турска с новим чиновницима усрећавати почела, кад нам је негдашњег нај- жешћег крвопију нашег Фазил Пашу за тра- ничког мутесарифа наименовала. Није с тим свршен посао, и ако до сад чули пијесте то ће те се изненадити, кад чујете да се и Жандар владика Дионисије за Зворничког митрополита опет у Босну повраћа. Народ је већ једном из- јавио да митрополита Дионисија неће, а цари- градска влада и патриарх проти воље народа, старог крвника и парогног врага Дионисија опет у Босну повраћа. Све веће општине осо- бито из Посавине већ су брзојавно Патријарха замолиле да се од народа презрени митрополит Дионисије у Босну неовраћа. Да ли ће молба народна услишана бити, то се још не зна, а врло су хрђави изгледи, и бојати се да ће нам нечисти дух Дионисије доиста опет на прат до- љи. Данас је спремно писмо па српског за- ступника у Цариграду г. Христића, а исто па руског посланика, да код Патријарха посредују, да се у корист султанове владе, народа, земље, цркве и просвјете жандар-владика у Босну не повраћа, иначе да ће тај догађај хрђаве посље- дице имати. Садржај тога писма јављу вам други пут.

СКАДАР, 6. Јулија. — Наш паша још јед- нако натезе са Малесорима. Сада је опет познао све главаре од Малесије у Скадар на договор, који би се имао држати до два дана. Хоће ли што бити из тога договора неумијем ви казати, јер главари немају појерења у султанове на- мјеснице, па би лако могло бити да се сви и не окупе. Но ја ћу ви јавити што буде. За сада важијих новости нема. Догађају се многа проста убиства непрестано, о чему сам вам и прошли пут говорио.

Аустро-Угарски консул г. Васић данас је отпутовао у Призрен. Талијански консул г. Пе- род премјештен је из Скадра у Сарајево.

ЦЕТИЊЕ, 14. Јулија. — Г. Бокарево, румунски посланик приликом свог баљења на Цетињу обдарен је од Њ. Св. кнеза Николе I. орденом кнеза Данила за независност Црне Горе другога степена. Истом приликом даровала је Њ. Св. исти орден румунскоме министру спољ- нијех послова.

— Г. Боко Петровић, председник сената одпутовао је прошле недјеље у Дубровник од- пративши тамо књажевне Зорку и Милицу, које ће њеко вријеме провести на Лакрони са г.ђом Гордом С. Пламенца, сестром Њ. Св. и са сво- јом васпитатељком г.ђом Најком. Г. председник вратио се у промину сриједу опет на Његуше.

— Г. Гавро Пешћ, учитељ цетињски, кога је као што смо већ јавили у овоме листу, наше правитељство послало, да све школе обиђе, пре- гледа и у њима годишње испите одржи, вратио се са свога пута.

Са радошћу биљежимо, да је и у течају ове школске године показао се сјајан успјех готово у свима школама. Ово нам служи као нов доказ да ће Црногорац брзо и на просвјет- ном пољу одвојити.

— Са Граховом пишу нам о једном рп- јетном природном појаву. 25. Јулија у 3 уре по подне укаже се над пољем Граховом велики и густ облак. Киша је јако находила а мало за тијем почеше падати морски раца, јегуље и друге ситније морске рибе. Било је ту много очевидаца

и они причају да је мало близу 500 различитих риба. Незнајући одкуда то, наравно да су многи ту појаву различито тумачили и свакојако значење томе придјевали. Донста нико живи не сјећа се, да се то икада догађало у нашу земљу и само неки причају да се је прије 10 година у Приморју исто случило. На сваки начин биће, да је ту рибу бацио на граховско поље морски ошмарк (Tombsa marika.)

— 13. Јулија. — Данас смо примили овај телеграм

Из Котора: Данас вијеће писанско су 25 гласова против три огнадничка закључило одбацивши талијански, да српски језик буде службени. Живило вијеће!

Други телеграм добили смо истог дана из Рисна, којим нам се јавља, да је вијеће једногласно закључило да српски језик буде службени.

Било једно или друго истинитије, ствар се не мјења; закључак је ту, а срамота пада на ону тријцу, ако су се збиља одвојили и одрекли српског имена. Ми радосно поздрављамо закључак честитог вијећа писанског. Свијест, коју су сада показали, нека их води на свакоме кораку у општинским пословима, па ће морати напредовати. Кргоде и Рисан дакле свјесно опраше са себе љагу, коју им нанесоме неки њихови самовољници. Надамо се да ће сада и остале три општине поћи за овим примјером. Дична Бока не смије никад и ни у чему имати на себи ни најмању негицу, која би је ружила.

Испенада дођоше нам врло озбиљне вјести с границе. Турци разуздани као свагда, почеше узнемирати поједине Црногорце, који се послом пађу у њиховој грацици. Тако су овијех дана ранили једнога Пипера, а двојицу другу гађали су. Наравно да је то већ могло дати повода озбиљнијем сукобима између уврјешенијех Пипера и сусједнијех арбанашкијех Турака, јер се зна, да Црногорац пије научно никакву љагу отишати. И народ је био донста јако узаврио и без сумње би дошло до велика сукоба, да главарима није пошло за руком уздржати их, који су међу тијем одма телеграфично цио догађај доставили влади на Цетење. И као што смо дознали, влада је одмах послала нужне наредбе на главаре пиперске, а у исто вријеме послала је једнога свог човјека у Скадар паши са писмом, у којем се наша озбиљно опомиње, да стане на пут истинима самовољцијех Турака, јер у противном случају, ако и једна пушка још пуцне на Црногорца, влада ће црногорска морати оставити отворени мах свијема могућијем пошљедницама.

Још ово писмо није можда ни стигло у Скадар паши, а већ нам дође глас о једном другом много замашнијем догађају.

Ево ћемо приповједити редом шта се и како се догодило, у колико нам је за сада познато.

Један Црногорац из Ријечина с Липова оде у пролази Понећелик у Колашин, једноме Турчину, који му је дуговао 40 гроша. Он их је више пута искао Турчину и Турчин га је увијек одбијао, и због тога се сада Црногорац уцупи право кући његовој, али непаће Турчина, него само његове жене, које се одмах разбјегну. Но непотраја дуго ето и Турчина са још двојицом. Црногорац каже што је дошао, али Турчин не слуша њега, него своје буле, које му се жалише на „влаха“, што их је узнемирио, те ријеч по ријеч дође до боја и она тријца избију Црногорца. Црногорац оде одмах мудиру да се тужи али мудир га одбије јер, вели, кад шпјеси окрвављен и немаш ране, нема ни суда. Црногорац страдавши на правди Бога и непашавши суда врати се љутит дома. У то срегне једнога Турчина Колашинца, који га на своју несрећу такође зађе, Црногорац тргне пож и посјече га. Кад су то чули колашински Турци, без обзира на то, што је наша власт одмах затворила онога Црногорца, те је посјекао Турчина, скоче сви и дочекају њеке Црногорце, који су ишли с караванима с пазара, ударе на њих и убију четворицу. На то дотрче и погранични Црногорци те се отвори прави бој који је скоро двије уре трајао. Од турске стране падну четворица мртва, а било би извјесно с обје стране и више мртвијех, да Турци непобјегоше у околне форнице и у Колашин.

Овај је догађај јако узрујао народ црногорски, особито онај погранични и ко зна што

је још све могло бити, да нијесу и овом приликом главари уздржали народ. По овом уздржљивости нападајућих Црногораца показато је јасно, да Црногорац данас живи како унутри тако и према сусјетству својем у људним гравицама реда и закона. Истина да турске власти незаслужују то, али за то ће на њих и пасти сва одговорност за сваки могући догађај.

Чујемо да је начелник морачки г. Бајо Бошковић одмах телеграфично извјестио о овоме догађају пашу владу и да јавља, да је народ необично узрујан, тако да на најмањи повод од стране Турака мора доћи до повјех, много озбиљнијих сукоба. Незнамо поуздано шта је влада наредила, али смо увјерени да ће бити оно, што ће сачувати и одбранити част и интерес земље и што ће дати потпуна задовољства напешеној јој повреди. Ми ћемо до друге прилике бити можда боље обавјештени и штогод сазнамо, саопштићемо.

П О В О С Т И.

— Аустријски министар домобранства пукџвник Хорст, намјерава до мјесец дана доћи, у Далмацију, да сам упозна запрјеке, због којих се не може у Боки которској увести закон о домобранству. Један пештански лист похитао, да већ сада објасни министру те запрјеке, па вели: „Кнезлачки мир главна је запрјека. Од како је барон Родић са усташима бокељским учинио овај мир, Бокељи се поносе својом јакости толико, да недају домобранства бити допуштају, да се народ пошше.“

— За српски црквени народни сабор у Карловцима спремају се избори живо и у велике. Нема сумње да ће народна странка добити огромну већину. Но како је цару остављено право да патријарха наменује, ако сабор истог једнодушно не избере то је свак нестрљив, како ће се тај избор окончати. Међутијем неки листови мисле, да влада неће смјети тјерати до крајности и да је већ одустала од тога, да свога услужног кандидата архимандрита Анђелића постави патријархом, али ни за администратора патријаршије г. Стојковича не може још, да се одлучи. Надати се је, да ће у посљедњем часу морати то учинити.

— „П. Нов.“ јављају, да се овјех дана примиче рок, када Србија плаћа порти свој годишњи данак од 40.000 дуката, па вели, да српска влада капи том приликом укрлати порти данак, ако порта до истог рока не преда Србији тврђавице Зворник и Мали Сакар. Познато је, да је о тој ствари било недавно дуга преговора између Србије и порте и да ништа није докончано. Да ако сад што буде!

— У Биограду се чине сјајне припреме за дап, када ће се кнез Милан прогласити пунољетним. Општина биоградска, како јављају тамошњи листови, позвала је све варошке општине из Србије, да пошљу по једног заступника као госта на светковину. Исто тако биће и са стране педесет општина позвано, да двојицом својих заступника буду заступљени на светковини и то: из сусједне аустро-угарске монархије двије општине пријестолничке, бечка и пештанска и четрдесет и двије општине српске, хрватске, словинске, словачке, чешко-моравске и пољско-русинске, и за тијем три из Русије, петроградска, московска и кијевска, двије из Румуније: букарешка и јанка и једна из Грчке, атинска. (Цетињска ваља да се разумјева међу онијем српским општинама. У.)

— Чесима непријатељски листови бечки и пештавски пишу, да се је овјех дана ушло у Прагу у траг завјери против живота намјесника барона Колера, због чега су неки већ позатварани, па и чланови друштва „Блашника.“ Народни листови чешки отсудно одбијају то од своје странке.

— Чувени изгнаник мађарски, Кошут, изабран је опет за посланика, али се захвалио својим бирачима, јер неодобрава постојећу нагодбу Аустро-Угарску. Нагодба та, каже Кошут, да пријечи демократички развој слободе, а рационалну уредбу државног господарства и самоуправу да уништује. Одговорност министарска промјенила се у министарску свемогућност, а парламентарна владавина да је постала маркираним апсолутизмом. Док је тако, вели, неће се вратити у отачбину.

— Саборска мађарска опозиција намјерава истуити из сабора и оставити већини одговорност за све пошљедице њена рада.

— У Пиглешкој се опет појавио покрет за сједињење англиканске цркве с православном. У то име купе се потписи и скупљено је већ преко 6000, међу којима су најугледнији чланови свију сталежа, као: лордова, народнијех посланика, професора, великијех судија, официра, и т. д.

— У Шпањолској се опет појављују Карлисте. Било је више мањих бојева. На грацици француској побие се са францускијем чобанима. Но иако тај устанак нема никаква изгледа, ни положај краља Амадеја није постао нимало бољи. Главни листови мадридски отворено говоре о одласку краљевом и кличу му „сретај пут!“

— У сјеверној Америци биће по свој прилици опет изабран Грент за предсједника, јер његова противника напуштише приврженици.

— У Францеској иду ствари све на боље. Тјер постаје све одлучнији републиканац. Опет је изговорно једну бесједу, с којом је са свијем поразио непријатеље републике. Француске династје изгубише са свијем паду, да ће моћи подићи престо.

КЊИЖЕВНОСТ.

ПОНОВЉЕНИ ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
па

„Г У С Л Е Ц Р Н О Г О Р С К Е.“

Рекао сам, да ће књига изаћи до краја Јунија. Но пошто се није пријавио довољан број претплатника, који би подмирили све трошкове око штампања, књига није могла изићи па вријеме и за то сам принуђен поновити позив на претплату.

Умољавам дакле г. г. свештенике, учитеље и све родољубе, да се потруде, да сваки у својем мјесту колико може скупи претплатника, како би књига што прије могла изаћи.

Уздајући се у усталачност наше родољубе за унапређење наше народне књижевности, поуздано се надам, да ћу потребиту помоћ добити и за то сам већ предао књигу у штампарију Н. Стефановића и друшине у Биограду.

У књизи овој биће тридесет и двије народне пјесме, а моје сам за сада оставио те ћу их, ако Бог да штампати у засебној књизи још и с другијем мојијем пјесмама.

Цијена је овој књизи за Србију 6 гроша чар. а за Црпу Гору и Аустро-Угарску 60 новчића.

Ко скупи десет претплатника добија или једанајесту књигу или новце за њу.

Књига како буде готова одмах ћу је разаслати претплатницима, а онијема, који су се само јавили, а новце нијесу дали, послаћу рег Nachnahme.

Цетиње, 13. Јулија 1872.

ФИЛИП РАДИЧЕВИЋ,
протођакон и учитељ.

У Пешти је изишао угледни број за „Српски Лојд“ лист за трговину и трговинске одношаје.

„Српски Лојд“ почев од 5. а најдаље 10. Јулија по нашем излазиће сваког дана осим пошљедњеника.

Ко хоће да га држи, ваља да се претплати код г. г. коју смо за то у сваком мјесту умолити или ако неће код њих, ваља да пошље претплату у плаћеном писму на адресу:

ADMINISTRATION „SRPSKI LOYD“
Pest, Königsgasse nro 31.

Цијена је у Аустро-Угарској: на годишну 12 ф.; на по годишне 6 ф. и на 3 мјесеца 3 ф. а вр.

Ко хоће да нам пише о цијенама робе и трговинским новостима у својем мјесту томе ћемо и платити.

„Администрација српског Лојда“.

— У Новом Саду изишла је књига „Србија на истоку“ од Светозара Марковића. Њешто из ове књиге штампано је у „Радвику“ биоградском, па због штампарскијех незгода прекинуто је. Нека је свакоме препоручена.

— Сава П. Дазлић, кројач, издаваће у Буковару технички часопис за мушко и женско одјело под именом „Српски помодар“. Годишња цијена ф. 6.